

Ambient enrarit "Memòria ingènua"

Llibre escrit per Alfons Balcells Gorina (1915-2002), publicat per l'editorial La Formiga d'Or.

11/01/2011

Era l'ambient general, que estava enrarit. Les famílies preguntaven a capellans i religiosos de confiança. De vegades es trobaven amb la més absoluta ignorància i d'altres rebien evasives, però força cops les respostes eren directament prevencions i prejudicis.

Un dels motius d'escàndol era una creu de fusta, que hi havia en una habitació del Palau dedicada a l'estudi, de què s'ha parlat més amunt. La creu, de color negre i sense crucificat, feia uns dos metres d'altura, i tenia indulgències del bisbe, com a objecte piadós, per a qui la utilitzés com a motiu de presència de Déu i de desgreuge. Però s'havia corregut el rumor que els de l'“Obra” s'hi clavaven per torns. Era absurd, però la situació afavoria que es diguessin totes les bestieses del món. Mossèn Escrivà, finalment, manà que es canviés aquella creu per una altra d'uns cinquanta centímetres, perquè ningú no pogués dir aquella bajanada: a la nova creu no es podria crucificar ni un nadó, va comentar mossèn Escrivà, que treia suc humorístic fins de les coses més penoses.

L'escriptor Guillem Viladot, per exemple, que també va anar algun

dia pel Palau en aquells anys, va ser advertit que no hi tornés, ja que li van dir que en aquell lloc es feien “penitències medievals”: es devien referir a la qüestió de la creu.

En un col·legi de monges, es va arribar a fer un auto públic, una condemna formal i solemne d'un exemplar de *Camino* . Formades totes les alumnes al pati, grans i petites, i després d'un breu discurs apocalíptic, el llibre fou llençat a les flames entre anatemes, davant la mirada aterrida i els xiscles de les nenes, que mai no havien vist una cosa com aquella.

També hi havia monges de clausura que pregaven pel final de l'heretgia i per la conversió d'aquells heretges.

I aquests successos, un rere l'altre, corrien de boca en boca, i s'esbombaven, i es magnificaven. Es parlava d'un imminent pronunciament condemnatori, amb

excomunió inclosa, de la Santa Seu. De res no servien les aprovacions dels bisbes, atès que –es comentava baix baixet, per no escandalitzar els puritans– al llarg de la història de l'Església, també hi ha hagut bisbes que han estat enganyats de bona fe, i fins i tot n'hi ha hagut d'herètics.

El consiliari de la Joventut d'Acció Catòlica, el doctor Ramon Cunill i Puig, un home de gran prestigi en aquella època –després fundaria la revista *Gaceta ilustrada*, i també seria director d' *Historia y vida* –, s'interessà sobretot pel cas dels Termes –el germà petit d'en Rafael, en Jaume, també havia començat feia poc a anar al Palau. El doctor Cunill coneixia molt la família, i li sorprenia que els dos germans, tan llestos, s'haguessin ficat en una iniciativa si més no dubtosa com aquella. No em consta que els ho retragués explícitament, però sí que els va aconsellar que abandonessin els seus

càrrecs a l'Acció Catòlica, en part per impedir que la institució es veiés ficada en aquells dibuixos, i en part per treure versemblança a l'acusació que es feia a l'“Obra” de voler infiltrar-se en altres institucions, de “pescar en predi aliè”, segons l'expressió famosa.

Aquella Setmana Santa, uns quants d'ells la van passar a Montserrat, vivint en les cel·les que hi ha per als pelegrins. Van assistir als oficis del monestir i van fer excursions pels voltants. Poc podien pensar els monjos que aquell grapat d'estudiants piadosos eren els causants del gran rebombori que havia esclatat a Barcelona dos mesos abans. Montserrat esdevingué aleshores una mena de refugi per a tots aquells nois, que hi anaven força sovint, i allà hi portaven també els amics, com per reblar el clau sobre la condició eclesial de l'Opus Dei.

De tota manera, eren moments d'enorme enrenou i desconcert. La brama havia corregut per tot Barcelona. I la tensió es féu tan forta, que arribà al poder polític, lligat aleshores fortament amb la jerarquia eclesiàstica i amb els dirigents religiosos més conspicus.

Un dia de mitjan abril d'aquell mateix any, 1941, arribà al Palau una ordre des de la seu del governador provincial. No era una broma més, ni una amenaça apocalíptica de les moltes que s'havien d'escoltar aquells dies en despenjar el telèfon o en obrir el correu. Anava de debò. Havia de comparèixer al Gobierno Civil el representant legal d'aquella organització o, en el seu defecte, el titular de l'immoble, per respondre d'acusacions que els havien arribat. De moment, era només una convocatòria que es podia considerar com feta a les bones, però era millor prendre-se-la seriosament.

Em trucà en Rafael Termes –director, des de feia unes setmanes, del Palau–, i m’explicà que el governador civil reclamava el cap d’algú, i que a ell no li farien cas perquè no tenia cap paper que l’avalés com a representant legal –de fet tot just acabava de tramitar, o era a punt de fer-ho, el seu ingrés a l’escola d’enginyers. Si hi anava ell, que encara estudiava, el governador es pensaria que encara li volien prendre el pèl.

–I mira, com que el pis està al teu nom, em sembla que hi podries anar tu. Què te’n sembla?

–Molt bé. Hi aniré. Demano pel governador mateix?

Em penso que em va fer certa gràcia i tot. Me’n vaig anar, sense pensar-hi gaire, al govern civil, al costat de l’estació de França.

Antonio Correa Véglison em rebé de seguida a la gran sala que utilitzava com a despatx. Estava dret al fons del saló, rere la taula imponent, i mentre m'hi encaminava, començà a parlar:

–Què hi feu, en aquest pis? Ho sé perfectament, i acabareu tots a la presó! És veritat el que m'expliquen?

Continuà dient que estava molt ben informat, que tenia molt bons contactes i tornà a repetir que sabia perfectament el que es feia en aquell pis:

–Us han enganyat! Que no ho sabeu, que això és una secta il·luminista?

I així, fins que acabà de parlar.

Era el meu torn. I me la vaig jugar.

–Amb tots els respectes, ho sento molt, però em penso que no està ben informat.

Em mirà amb una barreja de sorpresa i de retret per la insolència. Però em va fer un gest perquè continués. Vaig tenir sort: l'envit podia haver sortit malament. Li vaig poder explicar la vertadera naturalesa de les activitats que realment es feien al Palau, el recolzament dels bisbes, la bondat del fundador, “la innocència d'aquests xicots”. A poc a poc, s'asserenà, i la conversa, que s'allargà una bona estona, transcorregué per camins més pacífics. Terminà la reunió amb una “paternal crida a la prudència”. Ja no em parlava amb acritud, de tota manera, i ens vam acomiadar ben cortesament.

(De fet, després vaig tenir ocasió de atendre'l, com a metge, en diverses circumstàncies, a petició seva.

L'entrevista va ser pocs dies abans del primer viatge que faria mossèn

Escrivà a Barcelona sota les noves circumstàncies, i que fou el mes de maig. El mateix Correa Véglison va manifestar anys després que, almenys abans d'aquella entrevista amb mi, tenia tota la intenció de detenir mossèn Escrivà, si hagués sabut que viatjava a Barcelona d'incògnit.)

Durant aquesta època, alguns dels de l'“Obra” anaven a confessar-se amb mossèn Sebastián Cirac Estopañán, un sacerdot aragonès, aleshores titular de la càtedra de grec a la universitat de Barcelona, que havia estat canonge de la catedral de Conca i que era força amic de mossèn Escrivà.

Escrivà, que s'havia vist obligat per les circumstàncies a no viatjar durant aquells mesos a Barcelona, va anar a veure'ls, finalment, el mes de maig de 1941. El nunci, Gaetano Cicognani –tot i que la seva opinió

sobre l'Opus Dei, en aquells moments, s'hauria de qualificar segurament de “perplexa”, en la terminologia dels moralistes— li havia aconsellat que, per prudència, hi anés amb un nom fictici, i el fundador de l'Opus Dei, que viatjà en avió, comprà el bitllet a nom de «E. Balaguer», ja que era conegut sobretot com a «Pare Escrivà». Pensés el que pensés el nunci sobre ell, és evident que a cap nunci li interessa que es faci forrolla públicament amb un capellà.

Les setmanes anteriors, mossèn Sebastián havia volgut algun cop escriure als diaris o bé organitzar alguna conferència pública sobre l'Opus Dei, per desmentir les calúmnies que corrien: estava veritablement indignat. En aquell viatge de maig del 41, mossèn Escrivà, en arribar de l'aeroport, anà directament a casa del seu amic, al carrer Tavern. I a la nit, s'atansà al

Palau, on l'esperaven dos membres de l'“Obra”. Els va dir que citessin els altres per a l'endemà, a casa de mossèn Sebastià, on ell s'allotjava. Hi anaren separadament, per no cridar l'atenció. En total, eren set o vuit, inclosos els de la purga de la Congregació de començament d'any. Després de tot el que estaven passant, mossèn Escrivà ja no feia distincions entre els incorporats jurídicament i els que encara s'esperaven: tots s'havien guanyat el dret de “ser de l'Opus Dei”, perquè cap d'ells no havia fet marxa enrere malgrat aquelles dificultats. Però jo no hi vaig anar.

Sé que mossèn Cirac els convidà a dinar, i s'estigueren en aquella casa fins al capvespre. Mossèn Escrivà sortí només una estona, a primera hora de la tarda, per anar a veure el bisbe.

Un altre capellà amic, mossèn Pasqual, va dir als del Palau que l'acompanyessin un dia a la missa que havia de celebrar en un convent de monges, al capdamunt de la Rambla de Catalunya. Hi van anar. En acabat, les monges, “impressionades per la pietat d'aquells nois”, segons deia el mossèn, els van convidar a esmorzar. No sabien qui eren. Mossèn Pasqual va prendre la paraula: “Aquests nois, germanes, són d'aquella secta herètica per la destrucció de la qual m'havien demanat que oferís la missa d'avui.”

A casa d'aquest mossèn Pasqual, al carrer Marco Polo, mossèn Escrivà va recomanar un altre dia als del Palau que no comentessin res, ni entre ells, sobre el que estava passant. Els parlà d'alegria: “I si us enceten el cap, també contents, perquè significarà que Déu nostre Senyor us vol amb el cap obert.”

També els va dir que, durant un temps, no fessin proselitisme.

Malgrat tot, alguns s'incorporaren a l'Opus Dei, durant aquells mesos següents. A banda dels que ja havien demanat l'admissió abans de les expulsions i perseveraren en la seva sol·licitud, almenys en Jordi Brossa, que ni tan sols havia fet aquell pas previ, va presentar-se un bon dia al Palau i es va entestar que l'admetessin. “Ja que n’he patit les conseqüències sense culpa –aquest era si fa no fa el seu raonament–, deixeu-me que ho senti com una cosa justificada.”